

ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ У ВИКЛАДАННІ СУЧАСНОЇ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ

Проблема діалогу культур, міжкультурного спілкування та взаєморозуміння є ключовими в теорії і практиці викладання слов'янських мов. Діалог культур – це у наш час потужний засіб подолання міжкультурного розриву, досягнення взаєморозуміння між окремими людьми і народами. Саме тому оволодіння лише системою іноземної мови, зокрема сучасною польською, є недостатнім для адекватної комунікації, оскільки концептосфери різних етносів як «сфери знань народу», що в певному ступені визначають менталітет народу – особливості сприйняття і розуміння дійсності» [за З. Д. Поповою, І. А. Стерніним, див.: 4, с. 67] істотно відрізняються як за складом концептів (як елементів концептосфери), так і за принципами їхньої структуризації.

Взаємодію мови і духовного світу людини, мови і пізнання, мови і культури, психологію міжкультурного спілкування досліджували Ф. Бацевич, П. Гриценко, Л. Мацько, О. Селіванова, Є. Бартминський, Є. Верещагін, Ю. Караулов, В. Костомаров, польські науковці і методисти – П. Гарнцарек, П. Гембал, У. Добеш, В. Медунка та інші.

Встановлено, що існують компоненти культури з національно-специфічним забарвленням, до яких належать: традиції, звичаї, обряди, побутова культура [1, с. 77]. Проте до невирішених у методиці викладання польської мови належать такі питання: як у межах національної мови відбивається культурна специфіка і яке місце посідає лексика з лінгвокультурологічним компонентом у процесі навчання іншій спорідненій слов'янській мові?

Оскільки найвиразніше особливості бачення реального життя виявляються на лексичному рівні, бо він є своєрідним орієнтиром в освоєнні і розумінні навколишнього світу, варто у процесі навчання сучасній польській мові звернути увагу на засвоєння лексики з культурним компонентом у значенні, використовуючи українсько-польські та польсько-українські тлумачні словники, а також спеціальні словники і посібники [2, 3].

Хоча слов'янські мови є генетично спорідненими, проте внаслідок самостійного суспільно-історичного розвитку в слов'янських мовах виникли певні культурні відмінності, які відобразилися, зокрема в словниковому складі. Так, до реєстру лінгвокраїнознавчого польсько-українського словника (упорядники: О. Войцева, Г. Касім, Є. Ковалевський) внесено близько 500 культурно-маркованих мовних одиниць, за допомогою яких вербалізується картина світу польського

народу, у ньому пояснено безеквівалентні слова (план вираження цих лексем неможливо співставити з якимись лексичними поняттями в українській мові), фонова та конотативна лексика, що імпліцитно, на рівні конотацій позначає культурно-специфічні смисли, слова-символи, пов'язані з історією, культурою, літературою, традиціями, релігійними святами і обрядами, побутом поляків, а також з фольклорними образами. У словнику вміщено певну кількість слів, що, будучи співзвучними з лексемами української мови, мають у польській мові повністю або частково інше значення (отже, йдеться про повні чи часткові міжмовні омоніми). У випадках відсутності тотожного відповідника в українській мові польські реалії транслітеруються („*Cenelia*” (< пол. *Cepelia* від скороченого CPLA, *Centrala Przemysłu Ludowego i Artystycznego*) «польська центральна кооперативна спілка ремісників, що мала торговельні представництва для збуту товарів») або наводиться їхній дослівний переклад з відповідними поясненнями (*barszcz ukraiński kulin.* «*gęsta, kwaśna zupa przyrządzana z buraków i różnych drobno pokrojonych warzyw*»– *досл.* український борщ; *кулін.* «борщ, який готують із буряків та дрібно посічених овочів; *борщ*»). Поза тим, звернуто увагу на слова, що, будучи співзвучними з лексемами української мови, можуть мати у польській мові повністю або частково інше значення (повні чи часткові міжмовні омоніми) та збігаються зі співзвучними словами української мови лише в деяких своїх значеннях. Такі лексеми треба пояснювати на заняттях, наприклад: пол. *akademik* академік та гуртожиток; пол. *dębniak* «*miód pitny wysokiej jakości*» та «*las dębowy*», а укр. *дубняк* – «діброва».

Отже, лінгвокультурологічний компонент становить важливий аспект у методиці викладання сучасній слов'янській мові, він надає можливість випрацювання компетенцій в галузі пізнавальних, практичних, духовних цінностей національної культури поляків. Назви специфічно польських реалій, що є маловідомими або не повністю зрозумілими для носія української культури, потребують коментарів і додаткових тлумачень під час лабораторних занять зі студентами-філологами, які вивчають сучасну польську мову.

Література

1. Марковина, И. Ю., & Сорокин, Ю. А. (2008). *Культура и текст. Введение в лакунологию: учеб. пособие*. ГЕОТАР-Медиа.
2. Войцева, О. А., Касім, Г. Ю., Яковенко, Л. І., & Ястшембська, А. (2016). *Польсько-український лексико-тематичний словник: навч. посіб. з дисципліни «Польська мова» для студ. I курсу*. Астропринт.
3. Войцева, О., Касім, Г., & Ковалевський, Є. (2018). *Польсько-український лінгвокраїнознавчий словник = Polsko-ukraiński słownik lingworealioznawczy*. ТОВ НТВ «Інтерсервіс».
4. Попова, З. Д., & Стернин, И. А. (2001). *Очерки по когнитивной лингвистике*. Воронеж.